

Cadının Cinsiyeti Kadındır

“Kadınlar kilisede azîze, sokakta meleğ,
mutfakta şeytan, yatakta maymundurlar.”
Ortaçağ Avrupası’ndan bir atasözü.¹

Haydar AKIN

Her ne kadar sağaltım amacıyla dağlarda şifalı otlar toplayan cadıların ilk ataları *büyücüler* çoğunlukla kadın olsa da, eski çağların farklı kültürlerinde doğa üstü/dışı güçlerin kullanımı henüz tümüyle kadınların *tekelinde* değildir. İlerleyen yüzyıllarda kadınların şeytanla yaptıkları işbirliğini tescil görevi Kitabı Mukaddes² rehber alan Katolik kilisesine nasip olacaktır; 4. yüzyıldan itibaren kilise babalarının öğretileri üzerinden Hıristiyanlığın saygın teologlarınca pekiştirilen bu inanç, Katolik kilisesinin ve Kutsal Engizisyon Mahkemesi’nin çabalarıyla serpilmiş, 15. yüzyıldan itibaren, sanıldığı gibi aksine, ruhbandan olmayan sivillerin teorik alandaki birikim ve uygulamadan gelen becerileriyle arzulan sonuçları vermiştir. Avrupa’da önemli bir bölümü erken yeni çağa yayılan yaklaşık üçyüzelli yıllık ‘Cadı Avı Çağı’nda (1430-1780) yaşanan takip ve av sürecinde, büyük bir çoğunluğu bugünkü Almanya, İsviçre, Fransa, Polonya topraklarında olmak üzere, yaklaşık elli bin kişi cadı oldukları gerekçesiyle katledilmiştir. Bu sayı kayıtlara geçmiş *legal* infazları kapsamakta, ortaçağ ve özellikle erken yeni çağ Avrupası’nda kabul gören bir yargılama olan ‘Linç Hukuku’nun kayıtlara girmemiş kurbanları bu rakamlara dahil edilememektedir.³

Cadı Avı Çağı boyunca Avrupa topraklarında yaşananları kavrayabilmek amacıyla yola çıkan okuyucunun yüzleşmesi gereken ilk gerçek cadının cinsiyetinin *kadın*

¹ Maymun ortaçağda iffetsizliğin, şehvet düşkünlüğünün ve utanmazlığın sembolü olarak sıkça kullanılan bir motiftir. **DUERR**: 1994, Cilt 2, 280.

² “*Afsuncu kadını yaşatmayacak.sın.*” Çıkış (22.18). **Kitabı Mukaddes**: 1981, 76.

³ Cadı avının coğrafyası ve kurban sayısı hakkında ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. **AKIN**: 2001, 208-233.

olduğudur. 'Modern Cadı' kavramına⁴ ulaşıncaya kadar antik çağ söylencelerine konu Hıristiyanlık öncesi dönemin çocuk düşmanı varlıkları dişi demonlar, dişi hortlaklar ve tanrıçalar yeryüzünde Diana, cehennemde Hekate, Empusa, Lamia, Gello gibi farklı kimliklerle karşımıza çıkarlar. Anılan düşsel varlıkların çocuk düşmanlığını kadınların doğurganlık, üreme, motifleriyle açıklayabilmek mümkündür. Örneğin erken yaşta bakire olarak ölen Gello, çocuk sahibi olamadığı için yeni doğmuş çocukları çalar ve öldürür. Yine Yunan mitolojisinde adı geçen Libya kraliçesi Lamia çocukları Hera tarafından çalıdıktan sonra aklını yitirir ve daha sonra doğurduğu kendi çocuklarını teker teker öldürür.⁵ Bütün dişi gece demonlarının ortak özelliği kadınları doğum sırasında ve sonrasında taciz etmeleri, yeni doğmuş çocukları kaçırmak öldürmeleridir. Antik çağın dişi demonları Hıristiyanlığın kabulüyle büyücü/otacı/cadı/ebe kimliklerinde ete kemiğe bürünerek, şeytanın işbirliğinde, yeryüzüne inerler. Özellikle ebeliğin, erkeklerin giremedikleri, tamamiyle kadınlar tarafından yürütülen bir meslek olması, çocuk ölümlerinde ebe-şeytan işbirliğinin varlığına olan inancın ortaçağ boyunca yaygınlaşmasına neden olmuştur. Hippo'lu Aziz Augustinus'un (354-430) fikir babası olduğu 'Büyücü-Şeytan İşbirliği Öğretisi', yüzyıllar boyunca Sevilleli İsidorus (yakl. 600-636), Hrabanus Maurus (780-856), Petrus Lombardus (1100-1160), Albertus Magnus (yakl. 1193-1280) ve Aziz Tommaso (1255?-1274) gibi kilise büyükleri ve teologların yaptıkları katkılarla gelişmiş ve modern cadı avı yazınına temel oluşturmuştur.⁶ Bu öğretiyi, Katolik kilisesinin Kitabı Mukaddes ve kilise babalarının kutsal sayılan metinler üzerinden yaptığı yorumlar ve 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren artan sayıda ruhbandan olmayan sivilin yazdıkları kitaplarla sürekli canlı tutulmuştur. Cadı avı yandaşı veya karşıtı, yaklaşık ikiyüzyıl sürecek bu yazınsal ilginin sahipleri arasında engizitörler, kardinaller, rahipler ve hatta papalar da olsa ruhban sınıfının cadı avına artarak gelişen merakını erken dönem kilise büyüklerinin demonoloji yazınından, en azından konsept olarak ayrı tutmak gerekir. Cadı Avı Çağı'na kadar olan dönemde kadın karşıtı söylemin önderliğini kilise büyüklerinin yaptığını görüyoruz. Kilise büyüğü Johannes Chrysostomos'a (349-407) göre 'kadınlar erkeklerin cinsel arzularını tatmin için yaratılmışlardır'.⁷ Chrysostomos'un yorumu erkeğin cinselliğine

4 15. yüzyılda algılandığı şekliyle 'Modern Cadı' kavramına ulaşıncaya kadar geçen süre içinde *cadı kimliği* üzerine ayrıntılı bilgi ve cadı (Hexe) kelimesinin etimolojisi için bkz. AKIN: 2001, 123-134; 202-203.

5 Dişi gece demonları Lamia, Empusa ve Striga hakkında bkz. AKIN: 2001, 342.

6 Aziz Augustinus'un Büyü Teorisi ve katkılar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. AKIN: 2001, 91-96.

7 Hıristiyan kilise büyüklerinin kadınları konu alan çok sayıda fetvasından bazı örnekler; 'Tüm kadınlar zayıf ve hafif meşrep karakterlidir. Sadece çocuk doğurmak suretiyle huzur bulabilirler'. Johannes Chrysostomos. "şayet kadınsız yaratılmış olsa idi, Dünya'da Tanrısal bir yaşam sürdürebilmek mümkün olurdu." Johannes Chrysostomos. "Kadın gördüğünde dur ve düşün; O bir şeytan olabilir." Papa II. Pius (1405-1464). İnternette indirilmiş metin (www.kirchenopfer.de)

(arzularına) atıf yapmakla birlikte, kadın karşıtı söylemde erkek cinselliğinin üreme (neslin devamı) dışı bir amaçla kullanımı bahis konusu değildir. Chrysostomos'dan yaklaşık onbir yüzyıl sonra Protestanlığın kurucusu Martin Luther (1483-1546) kadınlara en büyük payeyi şu cümlesiyle verir; 'Kadınlar için en büyük onur erkekleri doğurmuş olmalarıdır'.⁸ Erkekler tarafından bu denli onurlandırılmalarına rağmen kadınlar *doğaları* gereği gem vuramadıkları şehvetlerinin esiri olurlar; sırf kösnül zevklerini tatmin için kocalarıyla, başka erkeklerle yatmaları onlara yetmez, şeytanın yeryüzündeki işbirlikçisi olarak şeytanla (Havva da yılan -şeytan- tarafından baştan çıkarılmamış mıdır?), hatta kimi zaman şeytanın kılığına girdiği keçi, maymun, ve domuz gibi hayvanlarla kara büyü ayinlerinde veya fırsat buldukları her ortamda cinsel ilişkiye girerler. Erken dönem Hıristiyanlığın kadın düşmanlığı o denli kuvvetli bir temel üzerine inşa edilmiştir ki, 16. yüzyıla gelindiğinde, Johann Weyer (1515-1588), Friedrich von Spee (1591-1635), Christian Thomasius (1655-1728) gibi ünlü cadı avı muhalifleri acımasızca sürdürülen, işkence uygulamalarına, adil olmayan takip ve yargılama sürecine, bütünüyle cadı avı çılgınlığına karşı çıkarken; kadınların cadılığa erkeklerden çok daha yatkın, şeytan tarafından kolayca yoldan çıkarılabilen bir yapıda oldukları yönünde yüzlerce yılın birikimi Hıristiyanlık inancından geri adım atamazlar. F. Von Spee ve C. Thomasius için kadınlar melankolik, kırılğan, zayıf yapıları nedeniyle şeytan tarafından kolayca aldatılarak yoldan çıkarılabilirler; kadınlara, suçlu olsalar dahi, acımasızca işkence yaparak bir yere varmak mümkün değildir. Bu zavallıların tedaviye ve kilisenin koruyucu kanatları altında nedamet getirmeye ihtiyaçları vardır.⁹

Erken dönem Hıristiyanlıkta kadın karşıtı söylem henüz bütünüyle büyücülük/cadılık ile irtibatlandırılmamıştır. Bu dönemde söz konusu olan kadın düşmanlığı daha genel, sınırları net olarak çizilmemiş, hala 'ilk günah'dan izler taşıyan bir yapıdadır.¹⁰ 9. yüzyıldan itibaren özellikle kırsal kesimde yaşayan kadının büyü yoluyla yağmur yağdırabileceği, komşusunun ineğini süttten kesebileceği, erkeğini iktidarsız kılabilceği vb. zararlı faaliyetlerde bulunabileceğine olan inanç giderek yerleşmeye başlar. Eski çağlardan beri varolan bu inancın özellikle kırsal kesimde kök salmasında gündelik yaşamda kadınların üstlendikleri toplumsal-sosyal rolün önemi büyüktür. Ortaçağ Avrupası'nda kadın ailesini çekip çeviren sadık bir eş olmanın yanısıra çoğu kez ahçı,

8 M. Luther 1522 yılında kilise dergisi için hazırladığı bir yazıda cadılar üzerine görüşlerini şöyle açıklar; *Büyücüler veya cadılar; süt çalan, hava büyüsü yapan, süpürgelerin üzerinde uçan, insanları cadı vuruşlarıyla yaralayan, kötürüm bırakan, beşikteki çocuklara acı çektiren, insanların uzuvlarını çalan şeytanın orospularıdır. Bunlar gerçekte bir insan olmalarına rağmen bir inek veya öküzün kılığına girebilirler. İnsanları şeytanla sevişmeye veya cinsel ilişkiye girmeye zorlayabilirler...*" (WOLF: 1995, 95)

9 Cadı avı karşıtı olarak ünlenmiş J. Weyer, F. von Spee ve C. Thomasius hakkında daha fazla bilgi için bkz. AKIN: 2001, 254-258; 267-274; 276-281.

10 Hıristiyanlık dünyasında kadın karşıtı/düşmanı söylemin gelişimi üzerine ayrıntılı bilgi için bkz.; WOLF: 1998, 429-439.

otacı, falcı veya ebe gibi *sorumluluğunu yüksek* görevler de üstlenmek zorundadır. ‘Cadı Mutfağı’ cadı avı teorisyenlerince kara büyü ayinlerine katılmak amacıyla gece yolculuklarına (uçuşlarına) çıkan cadıların usta çırak ilişkisi içinde, vücutlarına sürecekleri kremleri (Hexensalbe) hazırladıkları, terkiplerini sadece kendilerinin bildiği zehirli iksirlerin kotarıldığı gizli birer ‘işlik’tir aynı zamanda. Şifa verenler kadar zararlı otlarında tanıyan otacı kadın (Heilerin) cadı kazanında (Hexenkessel) kaynatacak malzeme bulmakta sıkıntı çekmez. Komşusunun hastasını iyileştirebilmek amacıyla şifalı otlardan hazırladığı ilaçlar, hastanın kaybedilmesiyle ‘Bilge Kadın’ın (weise Frau) bir anda ‘büyücülük yapmak’la suçlanmasına neden olabilir. Ortaçağ’ın otacı/bilge kadını, gezgin Tiryak¹¹ sattıcısından çok daha ince bir çizgi üzerinde ‘mesleğini’ icra etmek zorundadır. Hazırlanan ilaçlar içindeki ‘kadın parmağı’ onu potansiyel bir büyücü yapmaya yeter.

Yine 18. yüzyıla kadar kadınların tekelinde kalmış bir diğer meslek ebeldir. Yüzyıllar boyunca doğum hekimliği erkeklerin giremediği, kadınlara mahsus, gizemli bir alan olarak kalmıştır. Çocuk ölümlerinin çok yüksek olduğu Ortaçağ’ın kadınlara özgü bu mesleğini ifa eden ebeler çoğu kez cadılıkla suçlanmışlardır. Yukarıda andığımız üzere başlangıçta dişi demonların, giderek büyücü ve cadıların çocuk düşmanlığına neden olarak, cadıların gece uçuşları için vücutlarına sürdükleri cadı kremi için çocuk bedenine olan ihtiyacı gösterilmiş; doğum sırasında kadının yanında olan ebeler potansiyel büyücü/cadı olarak suçlanmışlardır. 1587 yılında Almanya’nın Dillingen kentinde bir ebe, oniki yıl geriye kadar giden bir dönemden başlamak üzere, büyü yoluyla 40 çocuğun doğum sırasında ve sonrasında ölümünden sorumlu olmakla suçlanmıştır. Şeytanın ihtiyacı olan sadık neferleri bulma görevi yine işbirlikçi ebeler tarafından yerine getirilmektedir. 1728 yılında Szeged’de (Macaristan) bir ebe 2000 çocuğu şeytan adına vaftiz etmekten suçlu bulunarak yakılmıştır.¹²

Modern Cadı yazını teorisyenlerinin ilk kilise büyüklerinden aldıkları temel üzerine inşa ettikleri profilde kadın doğası gereği zayıf, inancından çabuk dönen, kolay aldatılabilir ve tensel zevklerinin kolayca esiri olabilen bir mizaçtır. *Malens Maleficarum* (1486) ile demonoloji yazının en görkemli yapıtını veren Dominiken Heinrich Kramer (Institoris) *femina* kelimesinin etimolojisi üzerinde yaptığı oyunla kadınların nasıl eksik ve kolayca zaafa uğrayan karaktere sahip olduğunu ispata yönelir; yazar *femina* (Lat. Kadın) kelimesini *fe* (inanç, güven, namus, güvenilirlik) ve *minus* (eksi) köklerine göre ayrıştırarak kadını güvenilir olmayan, inancından kolayca dönen kişi olarak tanımlar.¹³ Kadının sayılan bu zaafı tabiatıyla yeryüzünde hakimiyetini kurmak isteyen şeytanın

11 Tiryak: Zehirli maddeleri bozucu ve sancı ile öksürüğü iyileştirici afyonlu macuna verilen ad. **PAKALIN**: 1993. Cilt 3. 509.

12 **LEVACK**: 1995, 137-138.

13 **AKIN**: 2001, 245-246.

işine gelir. Kadının zayıflığından faydalanan şeytan yeryüzünde yapacağı kötülükler için onunla işbirliği yapar, onu kullanır; cadılarla (kadınlarla) kara büyü (Sabbat) ayinlerinde *incubi* veya *succubi* olarak cinsel ilişkiye girer. Cadılık suçlamasıyla yargılanan sanıkların itiraflarından şeytanla girilen cinsel ilişkinin cadılar için hiçte kolay olmadığını ortaya koyar; şeytanla cinsel birleşme, cadıların çiftleşme ayini sırasında taştan bir *phallus* ile birleşmeleri nedeniyle soğuk olarak tanımlanır. Bu soğukluk bazı demonologlara göre şeytanın kanı olmadığını da ispatıdır.¹⁴ Bu *yasak* ilişkilerden çocuk olarak nitelendirilemeyecek hilkat garibesi (Wechselbalg) sahibi olan kadınlar bile sözkonusudur.¹⁵

Cadının gündelik yaşamda yaptığı zararlı büyüler içinde bazıları vardır ki tamamıyla kadının cadı kimliğini pekiştirmeye uygun olarak tasarlanmışlardır. Örneğin, eşlerin arasındaki uyumu bozmak üzere yapılan erkeği iktidarsız kılma büyüsü, erkeği eşinden, evinden soğutarak huzursuz eder, erkek üreme amacıyla bile görevini yerine getiremez. H. Kramer (Institoris) *Malleus Maleficarum*'da cadıların demonlar yardımıyla erkeklik organlarını çalabildiklerini veya erkekleri yaşamları boyunca iktidarsız kılabilindiklerini yazar. H. Kramer 'penis çalma' suçlamasına ilişkin yaşanmış olaylardan söz etsede, son tahlilde bu işbirliğinde şeytan-cadı ikilisince tasarlanmış hıznırca bir yanılısamanın -kumpas- sözkonusu olabileceğini de gözardı etmez.¹⁶ H. Kramer (Institoris)'in *Malleus Maleficarum*'u ile başlayan ve modern cadı avı yazınında¹⁷ yoğun bir biçimde tartışılan, yukarıda aktardığımız, *yanılısama* konusunda demonologlar ortak bir sonuca varamamıştır. Cadıların yaptıkları zararlı büyü pratikleri ne ölçüde gerçektir? Gerçek yaşamda erkeklerin penislerinin çalınabilmesi mümkün müdür? Yine hazırlanan terkiplere uygun kremleri süren cadılar kara büyü ayinlerine katılabilmek için uçabilmekte midir? Yoksa şeytanın gücü olayların gerçekte yaşanmış gibi algılanmasına neden mi olmaktadır. Gerçeklik veya yanılısama tüm bu sorular sonucu değiştirmez, cadılar şeytanın vazgeçilmez işbirlikçisi olarak vardır ve cezalandırılmalıdır.

Cadı avına ev sahipliği yapan Avrupa ülkelerinde cadılık suçlamasıyla takibe uğrayan ve hüküm giyenlerin ait oldukları toplumsal kesimlerin profili ve cinsiyetlerine göre dağılımı özellikle 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren değişmeye başlar. Cadı avı

14 LEVACK: 1995'den aktaran AKIN:2001, 148.

15 Wechselbalg (Wechselkind: değiştirilmiş çocuk); cadıların ve demonların çocuk hırsızlığını karakterize eden demon – şeytan çocuğu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. AKIN: 2001, 111-113.

16 AKIN: 2001, 113-115.

KRAMER (INSTITORIS): 2000

“(Cadılar büyü yoluyla) erkelerin üremelerine nasıl engel olabilirler” (II/1,6) (417-419)

“(Erkeklerin) penislerinin vücutlarından kopartılarak erkekliklerinin sona erdirilmesi mümkün müdür?” (II/1,7) (419-428).

17 Modern cadı avı yazını üzerine ve literatürün seçilmiş 9 örneği hakkında bilgi için bkz. AKIN: 2001, 242-282.

kurbanlarının ait oldukları toplumsal kesimlerdeki bu farklılaşma, cinsiyet ayrımına göre daha önemli oranda olmuştur. Kutsal Roma kilisesinin tüm çabalarına karşın birliğini koruyamaması, Protestanlığın Almanya topraklarında filizlenmesi, köylü savaşları, ulus devletlerine ulaşma yolunda önemli adımlar atılması kilisenin hakimiyet alanındaki gücünü azaltarak sorgulanır hale getirmiş ve cadı davalarında yargılama hakkı giderek sivil mahkemelere geçmeye başlamıştır. Anılan sürecin başlangıç tarihi olarak 1550-1560 yılları alınabilir. Bu gelişmelere bugünkü Almanya topraklarına dağılmış kendi yargılama mekanizmaları olan irili ufaklı üç bin civarında küçük tertoryal birimin önemli ölçüde katkıda bulunduğunu söylemek abartı sayılmaz. Bu müstakil yönetimler merkezden bağımsız kendi takip ve yargılama hukuklarını oluşturarak kitlesel infazlarda önemli ölçüde pay sahibi olmuşlardır. Bu dönem cadı avı sürecinde aynı zamanda kanonik (kilise) hukukunun yerini, tedrici bir biçimde sivil hukuka bıraktığına, Kutsal Engizisyon Mahkemeleri'nin de işlevlerinin sivil yargı tarafından yüklenildiğine de işaret eder. 17. yüzyılın ortalarına gelindiğinde cadı davaları artık sivil mahkemelerde sivil yargıçlar tarafından görülmektedir. Ancak bu değişimin kadın karşıtı söylem açısından bir farklılık yaratmadığı gibi daha dayatmacı bir tavır taşıdığı da söylenebilir. Papalığın hegemonyasına karşı duruşu ile ünlü katolik siyaset felsefecisi, hukuk adamı Jean Bodin (1529/30-1596) kadınların 'dizginlenemeyen şehvetleri' bahis konusu olduğunda Heinrich Kramer (Institoris)'den farklı bir söylem geliştiremez; cadılığın temelini dizginlenemeyen tensel zevkler oluşturur. Cadılar, 'şeytanın orospusu' (Teufelshure) olarak katıldıkları orjilerde birer zevk kölesi olarak şeytanla yatarlar ona bağlılık yemini ederler.¹⁸

17. yüzyılda, yukarıda andığımız değişime paralel bir biçimde, yargılananların geldiği sosyal kesimler önemli oranda farklılaşmıştır. Artık sanık sandalyesinde cadı avının simgesi kimsesiz, fakir, zavallı, yaşlı, çirkin cadının yanında; büyük toprak sahibi feodal beyler, zengin kentsoylular, saraya arka kapısından sızmış asiller, kontesler, belediye başkanları, hanedandan isimler ve hatta rahipler, papazlar ve engizitörler oturmaktadır. Erkek nüfusun cadı avının kurbanı olarak sahne alışı aynı zamanda iktidarı elinde bulunduranların muhaliflerini tasfiye etmek üzere kullandığı mükemmel bir aracın keşfine de işaret etmesi açısından ilginçtir. Ancak sanıkların geldikleri sosyal kesimlerdeki bu çeşitlilik, infazlarda kadınların ağırlıklı oranında önemli bir değişime neden olmamıştır. Bütünüyle erkekler tarafından temsil edilen meslek ve sosyal gruplardan gelen sanıklar yargılamalarda ölüm cezası dışında daha hafif sayılabilecek cezalara çarptırılmış, sosyal statüleri ve maddi imkanları ölçüsünde para cezası vererek serbest kalabilmişlerdir. Ancak yine de 17. yüzyıl Avrupası'nda bir rahibin, erkek bir

¹⁸ LEVACK: 1995. 135. Jean Bodin hakkında bkz.; AKIN: 2001. 259-261.

kentsoylunun veya bir hanedan mensubunun ölüm cezasına çarptırılması ender de olsa rastlanan bir durumdur.

Aşağıda yer alan tablolarda cadılıkla suçlananların cinsiyetlerine ve cadılık suçlamasından hüküm giyenlerin yaşlarına göre dağılımı verilmiştir. Tablo I'de dikkat çeken husus iki ülkede (Rusya ve Estonya) suçlananlar içinde erkeklerin payı kadınlardan daha fazladır. Kuşkusuz bu duruma neden olarak av bölgeleri arasında ekonomik, toplumsal, politik ve coğrafi koşullardaki farklılıklar gösterilebilir. Ancak bizce öncelikle anımsanması gereken husus Rusya ve Estonya topraklarının av coğrafyasının merkezinde olan ülkeler (Almanya, İsviçre, Polonya, Fransa ve İtalya) gibi cadı avı geleneğine sahip olmaması ve Katolik kilisesinin etki alanı dışında yer alıyor olmalarıdır.

Tablo I: Cadılıkla suçlananların cinsiyetlerine göre dağılımı¹⁹

Bölge	Dönem	Erkek	Kadın	Kadınların toplam içinde oranı(%)
Güney Batı Almanya	1562-1684	238	1050	82
Basel Piskoposluğu	1571-1670	9	181	95
Freigrafenschaft	1559-1667	49	153	76
Cenevre	1537-1662	74	240	76
Vaud Kantonu	1581-1620	325	624	66
Namur Kontluğu	1509-1646	29	337	92
Lüksemburg	1519-1623	130	417	76
Toul	1584-1623	14	53	79
Kuzey Fransa	1542-1679	54	232	81
Kastilya	1540-1685	132	324	71
Aragon	1600-1650	69	90	57
Venedik	1550-1650	224	490	69
Finlandiya	1520-1699	316	325	51
Estonya	1520-1729	116	77	40
Rusya	1622-1700	93	43	32
Macaristan	1520-1777	160	1482	90
Essex Kontluğu	1560-1675	23	290	93
New England	1620-1725	75	267	78

19 LEVACK: 1995. 133.

Tablo II: Cadılık Suçlamasından Hüküm Giyen Kadınların Yaşlarına Göre Dağılımı²⁰

Bölge	Dönem	Yaşları		
		Belirlenen cadı sayısı	50 yaşın üzeri	50 yaşın üzeri (%)
Cenevre	1537-1662	95	71	75
Kuzey Fransa	1542-1679	47	24	51
Essex Kont.	1645	15	13	87
Württemberg	1560-1701	29	16	55
Salem/Mass.	1692-1693	118	49	42

Cadıların teologlar ve kilise dışı kesimlerin ortak çabalarıyla abartılmış cinsellikle yüklü kimlik tasarımları 16. yüzyıldan itibaren resim sanatında da kendini göstermiş 17. yüzyılın sonuna kadar bu alanda birçok ürün verilmiştir. Özellikle Hans Baldung Grien, Hans Schaeuffelein tarafından yapılan gravürler ve 17. yüzyıldan Jacob C. Van Oostanen, Hieronymus Franken, Michael Herr ve David Teniers gibi sanatçıların cadıları, sabbat ayinlerine katılımı ve sapkınlık dolu orjileri konu edinmiş resimlerini burada özellikle anmamız gerekiyor.²¹ Bu dönemde yapılan gravür ve resimler bize sanatçıların, hayal güçlerinin ötesinde, cadı fenomenini dava tutanaklarından tanıdıklarını, cadı avı yandaşı yazını çok iyi takip ettiklerini göstermektedir. 16. yüzyılın ünlü gravür sanatçısı Hans Baldung Grien tarafından yaratılan cadı (kadın) herşeyden önce cinselliği vücudunun her çizgisinde vurgulanan 'bir obje'dir. Antik çağ heykellerindeki mükemmelliği yansıtan, ancak fazlasıyla yaşayan, cinsel fantezilerle bezeli bu vücutların çekim gücü bakanda ana iletinin (örneğin cadıların sabbata hazırlıkları) alınmasını ikinci plana iter. Mahkemelerde cadılık suçlamasıyla yargılanan sanıkların itirafları çoğu kez yargıçların düşlerindeki tasarımlarla bezenmiş olarak tutanıklara geçmiştir. Sanığın itirafları başka cadıların suçlanmasına referans olurken, diğer yandan bir orji sahnesi, cinsel gücü arttıran iksirin hazırlanması veya iktidarsızlığa neden olabilecek bir terkinin tarifi tutanıklara bir şekilde girmiştir. Antik dönemde ve ortaçağ boyunca edebiyatta ve resim sanatında cadı prototipinin daima 'kadın' olarak tasarlanmış olması, cadılık suçlamasında kadınları erkeklerden çok daha fazla zan altında bırakmıştır.

²⁰ LEVACK: 1995. 139.

²¹ Anılan sanatçıların resim ve gravürleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. DAVISON: 1988; SCHADE: 1983; HALLINGER: 1999; DÜLMEN: 1993. Resim sanatında cadı, demon ve şeytan üzerine özlü bilgi için bkz. AKIN: 2001. 283-292.

Önemli bir bölümü Avrupa'da 'Aydınlanma Çağı' olarak anılan döneme denk düşen Cadı Avı Çağı'ndan günümüze kadar geçen yaklaşık 450-500 yıllık dönemde 'erkeklerin dünyası'nda değişen pek fazla bir şey olmadığını söylemek abartılı bir ifade mi olur bilemiyoruz. Ancak Afrika'dan, Güney Amerika'dan ve Uzak Doğu'dan yüzlerce *kadının* büyücü oldukları gerekçesiyle suçlandığına, yargılandığına ve çoğu kez linç edildiğine ilişkin gelen haberler, yüzyıllar önce Avrupa'nın ortasında yakılan ateşin 21. yüzyılda hala sönmediğinin ispatı değil de nedir?

KAYNAKÇA

- AKIN, Haydar: Ortaçağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2001.
- DAVIDSON, Jane P.: Hexen in der nordeuropäischen Kunst 1470-1750, Luca Verlag, Freren, 1988.
- DÜLMEN, Richard van (yay. haz.): Hexenwelten (Magie und Imagination), Fischer Verlag, Frankfurt am Main, 1993.
- DUERR, Hans Peter: Intimitaet (Der Mythos vom Zivilisationsprozess II), Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main, 1994.
- HALLINGER, Agnes: 'Die Hexe muss brennen!', Battenberg Verlag, Augsberg, 1999.
- Kitabı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahit), Kitabı Mukkades Şirketi, İstanbul, 1981.
- KRAMER (Institoris) Heinrich: Der Hexenhammer - *Malleus Maleficarum*, Kommentierte Neuübersetzung, dtv Verlag, Münih, 2000.
- LEVACK, Brian P.: Hexenjagd, C.H.BECK Verlag, Münih, 1995.
- PAKALIN, Mehmet Zeki: Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü. Cilt 3. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. İstanbul, 1993.
- SCHADE, Sigrid: Schadenzauber und die Magie des Körpers, Werner'sche Verlagsgesellschaft mbH, Worms, 1983.
- WOLF, Hans-Jürgen: Geschichte der Hexenprozesse (Holocaust und Massenpsychose von 16.-18. Jahrhundert), EFB-Verlagsgesellschaft, Erlensee, 1995.
- WOLF, Hans-Jürgen: Sünden der Kirche. Nikol Verlagsgesellschaft mbH, Hamburg, 1998.

.....
Kadın ve erkek arasında aşk ve sevdâ sahasında büyük bir fark vardır. Erkeklik âmil ve âkil olmağı, yaratıcı ve hamleci bulunmağı istilzâm eder. Kadın ise, kadınlığının icâbı olarak tahakküm edilmek, ezilmek, teheyyüc edilmekten hoşlanır. Erkeğin kendi tevlîd ettiği heyecanla müteheyyic olur. Kadın ve erkek bu mütekâbil vazîfelerini bî-hakkın yapabilirse, saadeti bulurlar.

Kadın, kadınlaşmış erkekten, erkek de erkekleşmiş kadından hoşlanmaz. Eğer bir erkek heyecana gelmek için kadının kendisini tehyüc etmesini beklerse, bu kadının sevmediğı erkektir.

.....
Öpüşürken gözlerin kapalı veya açık olması çok ehemmiyetlidir. Öperken karınızın gözlerini kapamayınız. Yalnız karınızın gözlerini kapayıp kapamadığına dikkat ediniz. Gözlerinizi kapamanız yalnız kendi zevkinizi düşünüp karınızı ihmâl ettiğimize delâlet eder.

Her Evli Erkek Neler Bilmelidir?, On Guruşa Bir Kitab, Sevimli Ay Neşriyatı, İstanbul, 1927, ss. 46-47.